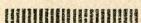

носить на собі ще всі сліди наукового дебюту, — що особливо ясно видно також у широкій полеміці, яку вів Костельник на ці теми зі Щуратом в „Руслані“ 1910 р.

Неправильну думку про еволюцію релігійних поглядів Шевченка розвіяв науковими аргументами проф. С. Стоцький. Тай взагалі, цей учений найглибше і найосновніше прослідив творчість Шевченка — і я, як один з його учеників, цілу позитивну частину своєї праці спираю на методі й дослідах цього вченого.

(Далі буде)

Михайло Шеремета.

ХАРАКТЕР.

Вчені знавці ріжко окреслюють поняття характеру. Найзагальніше принята дефініція, яку подає Kirschensteiner у своїй праці „Характер, його поняття і розвій“. „Характер — каже він — то цей постійний устрій душі, завдяки якому всякі акти волі є однозначно окреслені вкоріненими в тій душі засадами, що відповідають моральному праву даної епохи“.

Herbart під словом характер розуміє „постійний, окреслений спосіб, в який людина ставить себе в відношенні до зовнішнього світу“. (Afor. 148).

Dr. Tihamer Toht в праці „Молодець з характером“ подає ось таке розуміння характеру: „Під словом характер розуміємо постійність волі в добрім напрямі“. А в іншім місці пише: „Характер — це консеквентний спосіб поступовання, що випливає з постійних засад і неугнутість волі в службі ідеалові, який ми признали за правдивий, є то витривалість в службі шляхетного погляду на життя“.

R. J. Mayer в книжці „Чоловік в цілій своїй правді“ ось що говорить про характер: „В значенню стислішім і в застосуванню до людини, характер обіймає цілу сферу вихованої волі й є однозначний з сумаю тих етичних рис, котрі надають кожному його власну моральну індивідуальність“.

Цих кілька окреслень поняття характеру дадуть нам спромогу краще розуміти властивий вплив релігії на виховання характеру.

Коли приходиться говорити про значіння характеру в життю одиниці й цілого народу, то муши обмежитися тільки до головніших моментів. Бо щоб зобразити цілу велич морально-досконалого характеру, треба б писати грубі томи. Ось що говорить про це Samuel Smiles: „Найвищою ціллю людських прямувань, вінцем і цвіткою життя є морально досконалій характер“. Характер є найшляхетнішою власністю людини. Людині, що посідає такий характер, слушно належиться місце в ряді найшляхетніших одиниць даної суспільнності. Одиниця набирає правдивої вартості тільки через характер, бо в протилежнім випадку вона нічим не ріжниться від звіряти в своїх поступованнях.

Люди характеру є мотором всіх діянь серед народу, в якім живуть, є його підставою і піддергуючою силою. Могутність і свобода народів — спирається головно на моральних характерах одиниць. — Люди сильного характеру є совістю даного народу, бо як совість вказує нам, що маємо робити, так люди хрустального характеру своїм прикладом вказують нам, як поступати.

Характер в життю одиниці має більше значіння, як талант. Великі люди є рідким явищем і для ширшого загалу людей цей обсяг діяння є дуже обмежений, так що лише невелике число може натрапити на пригожі обставини, щоб дійти до великоності. Зате кожний може чесно й відповідно до своїх сил виконувати всі свої обовязки, цю сіру, просту, буденну працю, до якої призначений. Не має в тім, щоправда, нічого геройського й надзвичайного, але ця безнастанна свідомість своїх обовязків ставить людину на висоті її буття.

Дуже часто, а головно під цю пору, мусимо мученицькі пориви й великі ідеали зручно впровадити в русло дрібних обовязків щоденого життя, що випливають з заповідей віри й любови близнього та батьківщини. Тепер поки що не домагається від нас ні віра, ні батьківщина, щоб ми принесли своє життя на жертвінник цілопалення, але зате віра й батьківщина ждуть від нас геройського виповнювання обовязків сірого будня.

Буває часом, що більше треба відваги й зусиль, щоб жити, ніж щоб вмерти. Характерні люди впливають на своє довкілля наче за помічю якоїсь укритої сили. А ця сила укрита якраз в їх шляхетних засадах, якими кермуються у своїм життю.

А нам треба якраз таких одиниць, таких твердих, шляхетних характерів. Нам треба витворити тип українця, що здібний не лише на героїчні вчинки, але й на вперту, буденну, дрібну працю, яка вимагає самовідречення й сильної волі. Наша доба, це доба передовсім праці конкретної, практичної й дрібної, розчисленої на десятки літ. Достоєвський має бодай частинну слухність, коли пише: „жертвувати життя це, здається, найлекше зо всіх жертв в багатьох таких випадках, а жертвувати наприклад зо своєго життя, кипучого молодістю, п'ять-шість літ на трудну, тяжку науку, хочби лише на це, щоб вдесятеро збільшити свої сили для служення тій самій правді, для того самого чину, котрий дана одиниця полюбила і який постановила виконати — така жертва буває часто для багатьох понад сили”...

Кожна одиниця вже тим самим, що живе і ділає серед даного народу, вносить до народної скарбниці частину свого «я» — своїх духових прикмет. Моральна сила народу залежить від моральної вартості поодиноких людей.

І біда цій нації, в якій переважають безхарактерні одиниці, в якій вони займають чільні становища і є при кермі. До таких націй відносяться слова пророка Ізраїля: „Слухай, глупий народе, що не маєш серця: що, маючи очі, не бачите, і уха, й не

чуєте! Чи ж над таким народом не пімститься душа моя" ... (Ерем. 5, 21, sq. 29).

Чимало могутніх народів щезло з лиця землі, тому що не дбали про гарг душі, про мораль, не звертали уваги на виховання сильних, чистих, незломних характерів.

Коли одного разу Людвік XIV. питався славного міністра Кольберта, чому він, володар такої великої і густо заселеної Франції, не може побити малої Голяндії, відповів йому міністр: „Це звідтіль походить, Найясніший Пане, що великість не залежить від простору посіlostей, але від характеру його мешканців. Голяндці є пильні, тверезі й енергічні; тому то важко буде Вашій Королівській Ясності їх побідити“.

А Епіктет так говорить: „Більше користі має держава, коли в малих дімках мешкають великі душі, ніж коли в великих палацах мешкають люди з рабськими душами“.

„Політика не рішає про долю народів“, — пише Масарик — рішують про неї почуття та ідеї, які виникають не в парляментах, лише в серцях і головах характерів, характерів не тільки висунених світом, але й людей, які перебувають в мозолистій праці в хатинах“.

Характер народу це його судьба, його внутрішній демон, що рішає про зміст його історії та взагалі про його становище в просторі й часі.

Момзен пише: „Історія в своїм невпиннім поході розторочує народи, які не мають твердості й гнучкості сталі“.

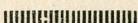
Тривалість даної нації залежить від постійності характерів. Багато морально зломаних, нехарактерних одиниць, не може бути задатком тривалости й сили нації. — Може здаватися, що ця нація стоїть на високім ступні цивілізації, а проте при сильнішім потрясенню рукою недолі, при сильнішім подуві загально світових подій, не видержує. — Не може існувати дійсна сила, могутність і здоровя, без чистоти одиничних характерів. — Даний народ може бути багатий, інтелектуально освічений, а проте стояти над берегом безодні. Нарід, в якім кожна одиниця творить сама для себе ціль і є собі „богом“, засуджений на неминучу загладу. Зрештою, хай історія сама говорить фактами. Де тепер ця могутня колись римська держава, перед якою дрижав майже цілий тодішній світ? Що сталося з персами, що володіли над цілим сходом?

Ось що говорить Samuel Smiles: „Коли в якім народі перестають цінити чесноту, любов правди, чесність, совісність і справедливість, то такий народ не заслуговує на життя. Якщо в якім народі настав час, коли багацтва знищили його добре обичаї, розкоші спричинили звиродніння, а партії цілковито всіх засліпили й розбили так, що честь, порядок, послух, чеснота й вірність належать до минувшини, коли чесні люди, які ще там є, погруженні в такій темряві, що мусять мацати руками, щоб себе відшукати, коли вже нема жадної надії, щоб могли піднестися

одиничні характери, то там вже немає нічого, що заслуговувало б на рятунок".

Думаю, що цих кілька думок про вагу характеру в повні вистарчає, щоб спонукати кожного здорового думаючого молодця глибоко застосовитися над вихованням характеру. Кожний, хто хоче піднестися на висоту правдивої людської гідності й кому лежить на серці добро народу, повинен за всяку ціну здобути собі сильний, морально досконалій характер. Звідки має він черпати життєдайні соки, що спомагали б його при цій трудній праці, якими користуватися засобами до цього, які досконалі зразки має мати все перед очима, постараюся вказати в наступній частині докладу.

(Далі буде.)

ХРОНІКА.

† Станислав Закшевський (1873—1936), професор історії Польщі у Львівському Університеті впродовж останніх 30 літ (від 1907 р.), визначний польський учений, член всіх польських історичних наукових товариств і деяких закордонних — помер 15. III. с. р. — Тому що по світовій війні не було катедри української історії у Львові. Університеті, студенти-українці працювали в його науковім семінарі і деякі з них стали дослідниками історії України. Студентам українцям давав він семінарійні та докторські праці здебільша з історії України. До здобутків української науки ставився з пошаною, відмічуючи їх у своїх викладах і історіографічних оглядах. При іспитах завжди вимагав від українців знання історії України, а за недостачі в тій ділянці робив їм докори. Як історик Польщі досліджував передовсім часи перших Пястів (аналіза папських буль і найдавніших джерел до історії Польщі, характеристика Мешка I., основна і зразкова під методичним оглядом монографія про Болеслава Хороброго, тощо), а також питання з ділянки політичного устрою Польщі [„Zagadnienia historyczne”, „Historjografia polska wobec wskrzeszenia Państwa Polskiego”, „Ideologja ustrojowa”, „Niemcy i Polska” (1934) як відповідь на німецьку публікацію „Deutschland u. Polen”]. Як добрий організатор науки опікувався польськими науковими видавництвами, а деякі з них сам оснував. — П. І.

Ще в справі літературної нагороди Українського Католицького Союзу. В комунікаті Головної Ради УКС про літературну нагороду між іншим сказано: „Жюрі візьме під увагу лише ті мистецькі літературні твори, що не матимуть противірхристиянських тенденцій”. Дехто зрозумів це речення так, будьто комунікат хоче накинути творам тематику і в цей спосіб обмежує її вибір та довільність. В дійсності ж комунікат не вказує творам тематики. Твори можуть порушувати всякі питання, зовсім незвязані з християнством, а проте жюрі візьме їх під увагу. Йде тільки про те, щоб твір, без огляду та тематику, свою основною тен-